

BUCHAREST UNIVERSITY OF ECONOMIC STUDIES
The Faculty of International Business and Economics
The Department of Modern Languages and Business Communication of ASE
11th International Conference: Synergies in Communication (SiC)
Bucharest, Romania, 26 - 27 October 2023

INTERLIMBA. RELEVANȚA ANALIZEI CONTRASTIVE ȘI A ANALIZEI ERORILOR ÎN ACHIZIȚIA SUBSTANTIVULUI ÎN RLS. STUDIU DE CAZ ASUPRA VORBITORILOR DE ARMEANĂ.

**INTERLANGUAGE. THE RELEVANCE OF CONTRASTIVE AND ERROR
ANALYSIS IN THE AQUISITION OF NOUN. A CASE STUDY ON
ARMENIANS LEARNING ROMANIAN**

Nicolae Adrian HENTȚ¹

Abstract

This research is focused on highlighting, describing, explaining and classifying the morphological caused mainly by the negative transfer from Armenian to Romanian, by analysing a local corpus which includes intermediary and advanced level essays, written between 2016-2019 by the students attending Romanian at „Valeri Brusov” University of Yerevan, Armenia.

The focus will be on identifying the role of negative transfer (aspects of positive transfer will be taken into account when they are relevant) from Armenian with specific regards to the acquisition of the nominal group

We did not intend to undergo extended descriptions of the two languages compared, as it would not serve the main objective of this research, namely to identify, and consequently analyse those problematic areas related to learning Romanian as a foreign language by Armenians. Therefore, the purpose of contrastive analysis was mainly seen as a methodological support, a mechanism meant to predict those areas of difficulties, which after were compared to the empirical data from the corpus, and thus confirmed or invalidated.

Keywords: analiza erorilor, transfer negativ, interlimbă, morfologie, substantiv / error analysis, negative transfer, interlanguage, morphology, noun

DOI: 10.24818/SIC/2023/03.01

1. Considerații preliminare. Analiza erorilor și analiza contrastivă- scurt istoric, actualitate și perspectivă

Lipsa eficienței analizei contrastive în ceea ce privește confirmarea în practică a predicțiilor teoretice, revoluția produsă de teoriile chomskiene au dus la re poziționări și contestări tot mai frecvente și la căutarea unor metode alternative în SLL.² Unii lingviști s-au repezit chiar să conteste metoda în sine prin negarea oricăror merite ale analizei contrastive în achiziția limbilor străine. Considerăm că

¹ Charles University, Prague, The Czech Republic/ ILR, Bucharest, Romania, nicuhent@gmail.com

² SLL-second language learning; SLA-second language acquisition

demonstrațiile de acest fel rămân nejustificat ancorate în evidențierea doar a lipsei de acuratețe a predicțiilor realizate prin demers contrastiv, neglijându-se realitatea că unele predicții s-au adeverit în practica limbii, ba mai mult au stat la baza alcătuirii unor programe de studiu diferențial al limbilor străine. Ca atare, suntem de părere că, înainte de a califica grosso modo analiza contrastivă ca ineficientă și retrogradă în studiul limbilor străine, este necesar să construim o ramă care să încadreze noua metodă, analiza erorilor, doar prin raportare și relativ la analiza contrastivă și să luăm în calcul complementaritatea celor două metode în SLA.

Deși termenul de analiză a erorilor- *error analysis*- este folosit ca atare la începutul anilor 1970, în cercetările lingviștilor Hanzeli (1975) sau Jain (1974), totuși ipoteza analizei contrastive nu este abandonată total în această perioadă. Mai mult decât atât, rolul pe care interferențele cu limba maternă îl au în SLA nu a putut fi negat niciodată, însă odată cu noile metode de abordare specifice analizei erorilor acesta este minimalizat, în special prin aducerea în prim plan a incapacității analizei contrastive de a face predicții exacte și cu relevanță, dovedite în practica limbii.

În anii 1980, asistăm la o „modestă, dar semnificativă revitalizare a încrederii în analiza contrastivă” (James, 1980), în sensul că cele două metode coexistă. Studiile realizate de Jung (2004), Okata (2004), Laufer și Girsai (2008) sau Collins (2007) demonstrează, o dată în plus, că lingvistica aplicată nu renunțase total la a considera transferul negativ drept una dintre sursele majore ale erorilor în SLA. Mai mult decât atât, ironic într-un fel, unele definiții ale analizei erorilor din epocă încorporează o parte semnificativă din sfera conceptuală a analizei contrastive, devenită aproape peste noapte *Cenușăreasa lingvisticii aplicate*. Să oferim doar două exemple: „a prime constructive purpose of error analysis is, or should be, to identify the sources of learner’s difficulties, as a necessary preliminary to helping him or her overcome them” (Dragut & Laufer, 1985, 73); „the observation and the analysis of learner’s errors are essential steps in the selection and ordering of grammatical features”. (Valdman, 1975, 423). Cu alte cuvinte, este vorba despre ierarhia dificultăților, doar că acum scopul alcătuirii unei astfel de taxonomii devine mai pregnant pedagogic, printr-o observație a posteriori bazată pe date empirice și nu pe prezumții teoretice. Aceasta nu înseamnă cătuși de puțin că analiza erorilor s-a dovedit infailibilă și nici că a reușit să păstreze fără compromisuri metodologice standardele impuse inițial.

O scanare rapidă a studiilor de specialitate apărute spre finele anilor 1970 și primele decade ale anilor 1980, care se poziționau împotriva utilizării analizei contrastive ca metodă de studiere a limbilor secundare, arată că, deși au pornit de la date concrete bazate pe corpus lingvistic, interpretarea rezultatelor se construiește de multe ori prin formulări dubitative: de cele mai multe ori, poate, posibil, probabil etc. Ne întrebăm, în consecință, dacă falia aceasta ireconciliabilă în opinia unor lingviști, nu este cumva creată artificial și chiar dacă analiza erorilor propune cu adevărat o nouă paradigmă în SLA sau încorporează și reinterpretează metode ale analizei contrastive în varianta moderată.

Poate una dintre cele mai simple, dar cuprinzătoare definiții a analizei erorilor a dat-o lingvistul Ellis, care în studiul său din 2008, *The study of second language acquisition*, afirmă: ”Error analysis is a technique for identifying, describing and systematically explaining the errors made by a learner using any of the principles and procedures provided by linguistics”. (Ellis, 2008, 123)

În 1974, Jack Richards publică o colecție de studii și eseuri dedicate acestor noi metode în SLA, adunate sub titlul generic *Error analysis*. Citind cu atenție aceste cercetări care se doresc a fi (o spune explicit chiar și titlul volumului) un punct de referință în definirea și marcarea teritoriului de cercetare a noii metode de analiză, am observat o reticență cvasiunanimă în a tranșa granițele, a defini exact și a explica terminologia analizei erorilor. În multe dintre articole sunt preferați termeni sinonimi sau explicativi pentru analiza erorilor: „english interlanguage, the speech behaviour, investigation of learner system” etc. (Richards, 1974). Acesta este pentru noi un indiciu că în epocă, deși analiza contrastivă era privită deja de mulți ca retrogradă, eroarea avea încă statutul de *stigmat* de care atât profesorii, cât și studenții aveau tendința să se ferească. Iată, spre exemplificare, un scurt fragment din introducerea semnată de coordonatorul volumului: „Current research (...) is reflected in a growing terminology for a field of research which deals with the learner’s attempts to internalize the grammar of the language he is

learning. The terminology includes error analysis, idiosyncratic dialects, interlanguage, aproximative systems, transitional competence, l'état de dialecte". (Richards, 1974, 5)

În 1972, H.Y. George, publică studiul *Common Errors in Language Learning. Insight from English* în care își propune să analizeze o parte din factorii de natură psihologică și cognitivă care conduc în conexiune cu factorii lingvistici la erori în SLA. Lingvistul recurge la explicații exhaustive cu privire la diferitele tipuri de erori pe care le fac cei care învață limba engleză ca limbă străină, secundară. Relevanța rezultatelor obținute poate fi ușor pusă sub semnul întrebării, având în vedere că doar o mică parte din analize sunt bazate pe un corpus de date, erori identificate și descrise în practica predării, fapt reproșat ulterior și de Ellis și Barkhuizen (2005) în recenzia studiului lui George. Cei doi susțin că George recurge de cele mai multe ori la analize pur teoretice, nefondate empiric și, ca atare, ușor de demontat, într-o manieră similară cu ipoteza analizei contrastive, prin care se formulau predicții ulterior infirmate de practica predării. Erorile, în concepția lui George, au, în principal, două surse: respingerea redundanței și interferențele. Analizând exemplele pe care le utilizează cercetătorul, am observat că cele două surse ale erorilor menționate mai sus nu se exclud reciproc, ba uneori sunt semantic complementare: „The learner's mother tongue may simply state the designatum being compared, and the given designatum with which the comparison is made, then restate the first designatum and the term and outcome of the comparison: *Ahmed Ali, Ahmed tall* is equivalent to *Ahmed is taller than Ali* (...). To a learner with a mother tongue like this, the redundancy of English comparative forms is most aparent; and the English forms are accordingly difficult to establish". (George, 1972, 120)

Dincolo de faptul că lingvistul nu specifică dacă acest exemplu are la bază date empirice, trebuie să remarcăm că selectarea categoriei sursei erorilor poate fi ușor atribuită subiectivității, în sensul că acest tip de eroare poate fi la fel de bine explicat prin transferul negativ din arabă în engleză. Reținem în contrapartidă opinia lui Carl James, care își fundamentează teoriile relativ la SLA pornind de la ideile lui George și care afirmă că studiul mai sus menționat „încă cel mai bun în domeniul analizei erorilor". (James, 1998, 13).

Dacă tot l-am menționat pe Carl James, nu putem să nu discutăm studiul său din 1998, *Errors in Language Learning and Use. Exploring Error Analysis*, o piatră de hotar în conturarea analizei erorilor ca domeniu independent în lingvistica aplicată. Pe parcursul cercetării de 320 de pagini, lingvistul oferă o serie de definiții ale analizei erorilor: „analiza erorilor este un proces prin care se determină incidența, natura, cauzele și consecințele erorilor"- traducerea noastră (p.1); „EA [is] the study of linguistic ignorance, the investigation of what people do not know and how they attempt to cope with their ignorance" (p.62); „analiza erorilor implică o comparație atentă între interlimba specifică fiecărui student și limba țintă și marcarea diferențelor dintre cele două entități"- traducerea noastră (p.8)

Chiar în partea de început a studiului apare o idee la care subscriem pe deplin: în special în etapele preliminare ale învățării, studenții au tendința de a folosi mijloace lingvistice alternative, specifice, complet originale și, de cele mai multe ori, fără să respecte regulile limbii țintă, tocmai pentru a se exprima cât mai mult și mai ușor în limba pe care o învață, pentru a se face înțeleși. Studiul acestui limbaj de substituție, afirmă James, se numește analiză a erorilor. (p.63). Analiza erorilor presupune nu doar indicarea a ceea ce este greșit, ci și, sau mai ales, descrierea tipului de eroare și sursa acesteia. (p. 237). În altă parte a studiului, James face distincția clară între diagnoză în sensul consacrat și un alt tip de diagnosticare care presupune analiza modului în care versiunea proprie de interlimbă specifică fiecărui student, formă deviantă, diferă de forma consacrată în limba țintă: „Let us be clear about what *explanation* means here. What it does not mean is diagnosis: it is not a question of making clear to the learners why they have produced a wrong form, but in what way their IL version different (or deviant) from the target form. Explanation is, in effect, comparative description: quite simply EA". (p.263)

Considerăm, totuși, că diagnoza, în forma ei tradițională, fundamentată teoretic, constituie un reper important pentru profesor, dar și pentru student, acesta din urmă fiind ajutat să înțeleagă de ce a greșit și în ce mod structurile proprii care se găsesc în interlimbă sunt deviate de la sistemul de reguli al limbii pe care o învață. Pe de altă parte, nu putem să nu observăm că James și alți lingviști dinaintea sa nu au reușit să traseze o linie de demarcație clară, și necesară credem noi, între analiza erorilor ca metodă de

studiu în achiziția limbilor străine ca limbi secundare și care ar avea ca obiectiv major studiul interlimbii, un sistem separat și individualizat, și analiza erorilor în scop didactic, pedagogic, care, subsecventă analizei contrastive, analizează comparativ diferențele dintre erorile studenților și variantele corecte din limba țintă. Am ținut să precizăm acest aspect pentru că, dincolo de dezbaterile aprinse, metoda de analiză empirică anexată procesului de predare, prin care se identifică, se descriu, se analizează cauzele erorilor și se propun soluții de remediere, a precedat cu mult analiza erorilor așa cum se conturează ea în lingvistica actuală. Să nu uităm că diagnoze pe baza unor corpusuri de date au fost și sunt frecvent realizate de profesorii care predau limbi străine ca limbi secundare, în scopuri pragmatice și imediate, care vizează eficientizarea procesului de predare într-un context anume.

Dintre studiile mai recente, amintim cartea lui Ellis și Barkhuizen din 2005, *Analyzing Learner Language* în care analiza erorilor este definită și explicată prin separarea semantică și procedurală a ipotezei analizei contrastive de analiza erorilor: „[contrastive analysis] provided an explanation for why learners make errors, and (...) served as a source of information for indentifying which structural areas of the target language teachers need to teach”; [error analysis] is a set of procedures for identifying, describing and expalining learner error”. (p.51)

Exact acestea sunt dezideratele principale ale analizei erorilor:

- delimitarea unor arii problematice în funcție de specificul limbii materne, respectiv al limbii țintă, facilitând, în același timp, diagnoza și clarificarea celor mai frecvente tipuri de erori, descrierea, explicarea și analiza acestora în funcție de contextul imediat al învățării, de cauzele lingvistice și cele de natură psihologică, de tipul de transfer identificat sau de nivelul de competență al studenților.
- analiza erorilor și analiza contrastivă sunt două metode care se completează în studiul achizițiilor limbilor străine, asigurând, cu limitările pe care le vom evidenția pe parcurs, predicția, respectiv diagnoza și soluționarea ariilor problematice în SLA.
- analiza erorilor este un barometru în stabilirea măsurii în care obiectivele propuse au fost atinse, în ce măsură cunoștințele teoretice se reflectă în competențele practice, tocmai pentru că oferă informația necesară adaptării tehnicilor de predare și a materialelor didactice și auxiliare la cerințele specifice contextului învățării.
- analiza erorilor oferă premisele unei învățări ancorate în realitatea concretă și, fără îndoială, cea care contează, ghidează pas cu pas, este un proces bilateral care permite profesorului să își adapteze permanent strategiile de predare și să efectueze module suplimentare de remediere de fiecare dată când consideră că se impun. În cele ce urmează vom ilustra și analiza pe scurt transformarea analizei contrastive în analiză a erorilor, pentru că, deși unii lingviști se fereșc să o spună, despre aceasta este vorba.

2. Obiectivele cercetării

Acest studiu are ca scop principal evidențierea, descrierea, explicarea și clasificarea greșelilor morfologice cauzate de interferențele din limba armeană în limba română, prin analiza unui corpus de texte alcătuit din eseuri de nivel intermediar scrise în perioada 2016-2019 de studenții din cadrul lectoratului de limba română de la Universitatea ”Valeri Brusov” din Erevan, Republica Armenia.

Cinci sunt obiectivele principale pe care le-am avut în vedere în acest studiu:

1. Identificarea trăsăturilor specifice interlimbii manifestate la grupul de cursanți armeni prin raportare la CECR, la descriptorii RLS pentru nivel A1, la programa proprie de studiu, la contextul specific achiziției (strategii de predare, de învățare, comunicaționale, pragmatice)
2. O descriere concentrică a substantivului și a categoriei determinării în cele două limbi, având ca principiu coordonator funcția comunicativă în funcție de nivelul de competență vizat, A1-B1, prin analize pe verticală și orizontală și indentificarea variabilelor/constantelor în interiorul grupului de studiu.

3. Realizarea unui set de trăsături distinctive ale interlimbii vorbitorilor de armeană cu referire la erorile de utilizare a substantivului și articolului, luând în calcul ipoteza că, deși la nivel A1 învățarea este preponderent mimetică, inputul în limba țintă permite totuși stabilirea unor descriptori specifici, care pot fi categorizați, explicați și analizați, tocmai ca marcă a interlimbii.
4. Stabilirea unei conexiuni între validarea pe baza cercetărilor empirice a descriptorilor de performanță și descrierea acestora a priori în programă, utilizând analiza contrastivă și analiza erorilor.
5. Care este relevanța predicțiilor făcute pe baza unui demers contrastiv între cele două idiomuri și în ce măsură acestea se regăsesc în analiza datelor empirice, pe de o parte și care este gradul de generalizare a rezultatelor obținute pentru studiul limbii române ca limbă străină, pe de altă parte?

3. Metodologia

Corpusul pe care l-am selectat și analizat cuprinde 180 de producții originale- compuneri ghidate sau libere, texte scurte pe o temă stabilită pe loc în sala de curs, dar și teme pentru casă sau eseuri parte a unor examene în cadrul cursurilor obligatorii sau opționale de limba română oferite de Lectoratul de Limba Română din cadrul Universității „Valeri Brusov” din Erevan, Republica Armenia. Același corpus a stat la baza unui studiu anterior, care a evidențiat rolul pe care analiza erorilor îl are în trasarea trăsăturilor

Studentii, ale căror date personale nu vor fi folosite în această cercetare, au studiat limba română ca limba a treia de studiu, materie obligatorie în programul de licență cu două limbi romanice, plus limba armeană, sau, în cazul celor veniți pe filiere altele decât filologia, ca materie opțională cu credite transferabile. Anul I începe studiul limbii române de la zero, neexistând un an pregătitor sau alte cursuri de formare anterioare admiterii la facultate. În primii doi ani de studiu, programa prevede două cursuri intensive de trei ore pe săptămână și un curs opțional de exerciții și aplicații. În anul al treilea, studenții, care se presupune au ajuns la nivelul B1, conform CECRL, au trei cursuri săptămânal a câte două ore. Menționez că sistemul universitar armean nu urmează sistemul Bologna, nivelul de licență cuprinzând un al patrulea an, dedicat aprofundării, în care limba română, ca limbă a treia de studiu, nu mai este cuprinsă în programă.

Având în vedere dificultatea și, în mare parte, gradul de relevanță scăzut raportat la obiectivele cercetării de față, nu am adnotat acest corpus, tocmai pentru că nu am pus accent pe rezultatele cantitative- importante la rândul lor- ci am ales să urmăresc mai cu seamă corelarea acestora prin verificări atente și succesive cu datele calitative, analizate atât transversal, cât și longitudinal. Mai mult decât atât, interesul pentru analiza calitativă este ilustrat și prin includerea în corpus a 48 de transcrieri ale unor producții orale aparținând în cea mai mare parte studenților din anul I, care încep studiul limbii române de la zero. Pentru ca analizele fonetice și fonologice să fie relevante și rezultatele să aibă un grad mai mare de generalizare, am standardizat o parte din situațiile de producere a comunicării orale, pornind de la predicțiile care au rezultat pe baza analizei contrastive la nivel fonetic și fonologic între limbile română și armeană.

În ceea ce privește cerințele pentru textele scrise, o parte dintre ele au avut, de asemenea, ca punct de plecare și suport teoretic demersul contrastiv, însă în acest caz gradul de standardizare este mult redus, cele mai multe eseuri fiind rezultatul unor teme de casă sau compuneri realizate ad-hoc în sala de clasă. Totuși, pentru a asigura un feedback concentric și pentru a verifica, o dată în plus, gradul de realizare a predicțiilor făcute prin analiză contrastivă, am selectat pentru acest corpus și 30 de texte, subiecte date studenților la examenele scrise pentru nivelurile A2, A2+ și B1.

Așa cum afirmam mai sus, cercetarea de față bazată pe corpus are ca principiu integrator paradigma teoretică și metodologică a demersului contrastiv între română și armeană. Corpusul de achiziție însă este exclusiv centrat pe producțiile autentice ale studenților non-nativi, analiza contrastivă fiind doar instrumentul colateral și necesar atât pentru predicțiile apriori, cât și pentru cele aposteriori, pe baza cărora vom putea formula o serie de axiome de tip „problemă-soluție” cu caracter general pentru româna

ca limbă străină învățată de vorbitorii de limbă armeană. În acest scop, am utilizat, de fiecare dată când am considerat necesar, descrieri teoretice sintetice ale celor două idiomuri pentru a realiza o ramă teoretică justificativă a rezultatelor obținute pe baza analizei datelor empirice și a predicțiilor ariilor de dificultate, care vizează strict și țintit anumite competențe cheie în procesul de achiziție a limbii române de către armeni.

În ceea ce privește metoda de analiză, am optat să nu alcătuim un corpus exhaustiv de erori cu corecturile aferente, deoarece considerăm că analiza cantitativă este mai puțin relevantă în acest studiu de caz, deși nu am omis total criteriul frecvenței și nici ierarhizarea erorilor, pornind însă de fiecare dată de la întrebarea „de ce s-a greșit” și nu „cât s-a greșit”. Suntem ferm convinși că predicția posibilelor erori recurente trebuie să aibă la bază o analiză minuțioasă și riguroasă a cauzelor inter/intralingvistice care duc la eroare. Sunt nenumărate exemplele în care o eroare care apare foarte frecvent și chiar la niveluri de competență diferite poate să aibă surse intralingvistice, interferențele sau un conglomerat de factori la care se adaugă și cei extralingvistici. Frecvența ocurenței unei erori este un indicator că procesul de asimilare a limbii țintă nu funcționează în parametri optimi, însă analiza calitativă este cea care stabilește gradul de relevanță a oricărei diagnoze pentru a găsi tipare comune valabile, în această speță, pentru vorbitorii de limbă armeană care își însușesc limba română.

Relevanța acestui corpus pentru atingerea obiectivelor care vizează achiziția limbii române de către armeni este direct proporțională cu o serie de constante și variabile:

- constanta 1: limba maternă este armeană pentru toate seriile de studenți;
- constanta 2: contextul de studiu este exo-lingvistic;
- constanta 3: cadrul de studiu este formal, instituțional;
- constanta 4: nivelul educațional minim al tuturor cursanților este bacalaureatul;
- variabila 1: vârsta studenților variază între 19 și 26 de ani în funcție de anul de studiu- nivel de licență I-IV sau master I-II;
- variabila 2: tipul de curs urmat- obligatoriu- filologie opțional/facultativ, pentru studenții care au venit pe filieră socio-umană;
- variabila 3: numărul de ore alocat studierii
- variabila 4: bilingvismul;
- variabila 5: poate fi, la prima vedere, mai puțin importantă- limbile moderne cunoscute. Totuși, luând în calcul nu doar transferul negativ ci și cel pozitiv, cunoașterea unei alte limbi romanice s-a dovedit un factor important mai ales în asimilarea noțiunilor de fonetică și în cazul articolului sau genului substantivelor.

4. Substantivul- descrierea comparativă în cele două limbi; interferențele

În limba armeană, substantivele se disting în funcție de criteriul semantic (concrete și abstracte), morfologic și formarea cuvintelor. Ca și în limba română, substantivele concrete pot fi comune (lucruri concrete, animate sau inanimate, care se pot număra) sau proprii, o categorie mai redusă cantitativ, dar variată semantic, având ca trăsătură principală individualizarea prin raportare la altele din aceeași categorie.

Substantivele se diferențiază și în funcție de posibilitatea de a fi numărate sau nu. Substantivele numărabile, dar indivizibile, intră în relație sintactică cu cuantificatorii- de obicei numerale-, însă substantivul rămâne mereu la singular: *erku šun- doi câini- lit. doi câine*. Substantivele masive sunt nenumărabile, dar divizibile, respectându-se regula enunțată mai sus: *erku bažak ĵur- două pahare cu apă- lit. două pahar cu apă*. (Dum-Tragut, 2009,77)

În funcție de sens și de categoria sintactică, limba armeană de est distinge genul natural marcat ca atare în dicționare și cel gramatical, care desemnează, ca și în limba română în unele cazuri, femininul prin sufixare, *-uhi*, atașat substantivului masculin. De asemenea, vorbim aici și de opoziția animat/inanimat, cu precizarea că în armeană profesiile, jocurile de societate sau animalele de companie sunt considerate animate. Spre deosebire de limba română, în armeană distincția animat/inanimat este cu atât mai

importantă cu cât determină cazul în care se află complementul direct al verbelor tranzitive și cel al complementului de agent în cazul structurilor cu verb la diateza pasivă. De exemplu, complementul direct exprimat prin substantive care denumesc persoane va fi în cazul Dativ, iar substantivul este articulat hotărât sau nearticulat (în unele cazuri se folosește articolul nehotărât cu același sens însă ca forma nearticulată) în funcție de gradul de definire : *Es sirum em im morë.- O iubesc pe mama.* (cazul Acuzativ în limba română); *Na usanolî sirec'- Ea a iubit un student.*(cazul Acuzativ în română). (ibidem).

Substantivele inanimate, dar care sunt considerate ca personificate și îndeplinesc funcția de complement după verbele tranzitive sau intransitive, stau în cazul Dativ și pot fi articulate hotărât sau nehotărât: *Soxakë ir vardin gtav/ amen vardî siri- Privighetoarea a găsit trandafirul/iubește orice trandafir.* Atunci când denumesc obiecte sau stări, aceste substantive vor avea forma specifică Nominativului, fiind articulate hotărât sau nearticulate: *Es vardë gta/ Es vard gta- Am gasit trandafirul/ un trandafir.* Astfel, contextul- un lucru inanimat vs. inanimat văzut ca animat (personificat)- și gradul de definire pot schimba cazul complementului direct, așa cum ilustrează exemplul: *Tesa mi mard/ Tesa mi mardu- Am văzut un om (enunț complet neutru) / Am văzut un om (a se citi., am văzut un om adevărat, un anumit tip de persoană).*

Categoria numărului exprimă, ca și în limba română, deosebirea dintre singular și plural, dintre unitate și pluralitate cu referire la o clasă de obiecte de același fel: substantive numărabile/nonnumărabile (discrete / nondiscrete, conform GALR); singularia tantum/ pluralia tantum. Exemple de substantive care, cu unele excepții legate de contextul gramatical, sunt singularia tantum: *mardkut'yun- omenire; usanolut'yun- studențime; gyulatntesut'yun- agricultură; lezvabanut'yun- lingvistică; kapitalizm-capitalism* etc (Drum-Tragut, 80). În armeană modernă de est substantivele pluralia tantum aproape au dispărut, ele având actualmente flexiune completă: *ač'k'- ochi; xelk'- minte.*

Substantivele la singular au morfem zero, pluralul realizându-se prin sufixare alomorfa: *rădăcină + - (n)er*, mai precis „er” pentru cuvintele monosilabice (tra- trner- frate- frați) și ”ner” pentru cuvintele polisilabice (ênker- ênkerner- prieten- prieteni). Există, bineînțeles, o serie de excepții de la această regulă generală, pe care, însă, nu le vom discuta aici, urmând să fie analizate punctual de fiecare dată când sunt relevante pentru analiza erorilor și explicarea cauzei acestora. Alte sufixe, foarte puțin productive, care formează pluralul ar fi: *-ik- mardik- oamenii; -ayk'- kanayk'- femei; -k'- erexek'- copii;*

Limba armeană are o modalitate sintetică de a forma pluralul numelor proprii (parțial ca în limba română, pentru numele de familie, ex: Popeștii, Ioneștii etc.), care nu este reductibilă doar la numele de familie, prin sufixare: *ank', enk', unk'*. Astfel, *Arthurenk'*, formă de plural, se referă la membrii familiei sau cercul de cunoscuți ai lui Artur.

Ca și în limba română, în armeană există alternanțe fonetice la plural față de singular, datorate sufixării. Cele mai frecvente alternanțe implică vocalele slabe (închise) *-u-* și *-i-*, în poziție mediană. Regula spune că, de cele mai multe ori, acestea devin *-ë-* în cuvintele alcătuite dintr-o silabă, dar rămân neschimbate în cuvintele plurisilabice: *bžišk- bžiškner /doctor- doctori; surb- srber/sfânt- sfinți.* Există, bineînțeles, excepții de la regula enunțată anterior: *patmagir- patmagirner / istoric- istorici; k'unk'- k'unk'er/templu- temple; ju- jver/ ou- ouă* etc.

Utilizarea pluralului

În limba armeană, substantivele numărabile precedate de un numeral cu valoare adjectivală sau cuantificatori nedefiniți rămân la singular și sunt în cazul dativ. Astfel, „Văd trei fete” se traduce literal „Văd trei față” - *Es tesnum em erek' aljka- Dativ.* Pe de altă parte, dacă un substantiv numărabil are mai mult de un atribut, el va fi folosit la plural, forma fiind tot de dativ: *Văd aceste trei fete- Es tesnum em ays erek' aljiknerin.* Trebuie menționat că în cazul adjectivelor nehotărâte: *bolor /amen (toți, toate); șat (mulți, multe); yurak'anč'yur (fiecare)* pluralul este obligatoriu: *Es piti kard-am bolor grk'erë- Trebuie să citesc toate cărțile.(formă de nominativ).* Limba română cere singularul după adjectivul nehotărât fiecare, oricare, orice, indiferent de caz.

Declinarea substantivului

Limba armeană, în abordarea tradițională pe care o urmărim, are două tipuri majore de declinare: cea atematică, consonantică și cea tematică, vocalică, dintre care declinarea în „i” este cea mai productivă, ambele formate sintetic. Principalele desinențe în funcție de caz sunt: *ic*’ pentru cazul ablativ, *-ov /-amb* pentru instrumental, respectiv *-um* pentru locativ, modelul fiind aproape regulat: rădăcină- sufix de plural- desinența cazului- articol sau după caz sufixul posesiv, care în armeană poate fi atașat la finalul cuvântului. Declinarea presupune, ca și în limba română, apariția unor serii de alternanțe vocalice sau consonantice, datorate fie evoluției diacronice, fie transformărilor sincronice influențate de împrumuturi, vorbirea colocvială sau regională, condiționare actuală sau contextuală, etc. Amintim, în cele ce urmează, doar câteva, ca exemple suport pentru partea de analiză contrastivă: sincopa lui „i” în cuvintele monosilabice- *girk’- grk’i*; excepție *žpit- žpiti*; sincopa lui „u” după același model, pentru declinarea de dativ- genitiv și, uneori, nominativ: *sur- sri*; excepție *kurs- kursi*; în poziție finală, „u” poate deveni „v”, pentru substantivele care au declinarea tematică în „u”: *ju- jvi*; *lezu- lezvi*.

Cele mai multe substantive sau substitute ale substantivului se declină cu ajutorul desinenței „i”, care în limba armeană nu este motivată semantic. Pronumele posesive, pronumele personale sau adjectivele substantivizate au, cu foarte puține excepții, declinarea în „i”. Mai jos este ilustrată declinarea adjectivului substantivizat, respectiv a substantivului propriu cu schimbarea formei în funcție de caz.

SG.	<i>kanač’- verde - verdele</i>	Arthuri <i>girk’ë- cartea lui Arthur</i>
NOM	<i>kanač’ë – verdele</i>	Arhurinë
DAT	<i>kanač’in</i>	Arthurini(n),
ABL	<i>kanač’ic’</i>	Arthurinic’
INST	<i>kanač’ov</i>	Arthurinov
LOC	<i>kanač’um</i>	Arthurini mej

Declinarea în „u” este specifică substantivelor care se termină în „i”, infinitivelor cu valoare substantivală, sau unor cuvinte și compușilor lor precum: *ser- dragoste*; *mard- persoană*; *amusin- soț*; *Astvac- Dumnezeu* etc. (Drum-Tragut, 71).

SG.	<i>amusin- soț</i>
NOM	<i>amusinë</i>
DAT	<i>amusinu(n)</i>
ABL	<i>amusinuc’</i>
INST	<i>amusinov</i>
LOC	-

Declinarea în „an” este specifică cuvintelor moștenite din armeană clasică terminate în „um” sau substantivelor care denumesc anotimpurile. Această declinare presupune o serie de alternanțe fonetice, ilustrate mai jos:

SG.	<i>manuk- copil- plurisilabic</i>	<i>dur^o- ușă- monosilabic</i>
NOM	<i>manuk(ë)</i>	<i>dur^o(ë)</i>
DAT	<i>mankan(ë)</i>	<i>d(ë)r^oan</i>
ABL	<i>manukic’</i>	<i>d(ë)r^onic’</i>
INST	<i>manukov</i>	<i>d(ë)r^onov</i>
LOC	-	<i>d(ë)r^onum</i>

În ceea ce privește declinarea la plural, modelul este aproape regulat: substantiv cu morfem zero+ desinența de plural (*er/ner/ik/ayk’/k’/ank’/enk’/unk’*)+ desinența cazului (*ë/an/ic’/ov /um/-i mej*): Exemplu: *usumner(ë)/unsuneri(n)/usumneri c’/usumnerov /usumneri mej*.

Spre deosebire de modelele de declinare de mai sus, declinarea în „va” este motivată semantic și este specifică unor cuvinte care exprimă o perioadă determinată de timp: *erku șabat’va – în două săptămâni-*

cazul dativ; erek tarvanic’ - în trei ani- cazul ablativ. De notat sunt aici excepțiile: *dar- secol; rope-minut; vayrkyan- secundă; ereko- seară*, care se declină în „i”.

SG.	gișer- seară	PL
NOM	gișer(ë)	gișer(ë)
DAT	gișerva	gișererin
ABL	gișervanic’	gișeric’
INST	gișerov	gișerov
LOC	gișerum	gișerum

Alte declinări mult mai puțin productive, dar care trebuie amintite sunt: declinarea în „oj”- ênkeroj-prietenului- dativ; declinarea în „a postconsonantic”- tan- casei- dativ; declinarea în „o postconsonantic”- hor- tatălui- dativ.

Cazurile limbii armene

Armeana de est are cinci cazuri cu forme specifice, care operează diferite funcții de natură semantică, morfologică sau sintactică: nominativ, dativ, instrumental, ablativ și locativ. Desinențele specifice fiecărui caz se atașează rădăcinii de singular, unde există o serie de diferențe impuse de context, sau la plural, unde toate desinențele specifice unui caz rămân neschimbate. Astfel, pentru plural avem următoarea regulă generală: *rădăcină + desinența de plural + desinență zero + articol hotărât pentru nominativ / „i” + articol hotărât pentru dativ / „ov” pentru instrumental / „ic” pentru ablativ / „um” pentru locativ*. Pentru cazul locativ există și o formă analitică, mai rar utilizată, care se formează astfel: *mej+ substantiv la forma specifică dativului*.

Nominativul se caracterizează prin prezența morfemului desinență zero, fiind astfel un caz nemarcat, funcțiile sintactice fiind, ca și în limba română, predominante în raport cu cele semantice. Nominativul este, astfel, cazul subiectului, cel mai întâlnit model sintactic fiind *subiect + predicat exprimat printr-un verb tranzitiv sau intransitiv*.

Exemplu: Așakert-ë gn-um ē dproc’.
copil-Nom.art.hot merge-part.prez el este școală- Nom. Sg
Copilul merge la școală.

Trebuie menționat că limba armeană modernă nu mai operează distincția formală între subiectul gramatical și cel logic, ceea ce ar putea constitui cauza unui transfer negativ pentru studenții care învață diateza pasivă sau construcțiile pasive nepredicative. Mai mult decât atât, probabilitatea unor erori inter/intralingvistice crește, deoarece, de cele mai multe ori, și complementul direct stă tot în cazul nominativ ca și subiectul, substantivele sau substituatele lor fiind fără excepție articulate cu articol hotărât:

Exemplu: K’ami-n kotrec’ patuhan-ë.
vânt- Nom.art. hot. a sparge- perf.comp.3 sg fereastră-Nom. art.hot.
 Vântul (subiect) a spart fereastra (complement direct).

Nominativul are alte două funcții sintactice: nume predicativ, asemănător structurii din limba română și vocativul numelor proprii, considerată funcție sintactică în gramatica standard a limbii armene. Din lipsă de spațiu, nu vom include aici descrierea comparativă a celorlalte cazuri.

5. Descrierea erorilor- Analiza corpusului. Exemple doar pentru substantiv și articol

Analiza corpusului constituie o parte importantă a studiului nostru, însă, dat fiind spațiul limitat pentru publicare, ne vom referi doar la analiza calitativă a erorilor cu privire la gen, număr, caz și categoria determinării (articolul).

În ceea ce privește categoria gramaticală- numărul și genul- am observat prezența desinențelor greșite de plural: găine, telefonuri, pați, fate, floari, acești tată, etc.

Majoritatea erorilor sunt intralingvistice, iar strategiile adoptate de cursanți au fost substituția sau omisiunea, folosirea genului greșit (masculin pentru feminin, feminin pentru masculin sau neutru), desinența greșită deși genul este identificat corect, pluralul fără alternanțele specifice sau cu alternanțe greșite.

Categoria gramaticală a cazului constituie o arie greu de asimilat de către studenții armeni, mai ales la nivelul A2, fapt pe care l-am constatat prin comparația între forma enunțurilor așa cum apare ea în interlimbă și o „reconstituire” a acestora la nivelul B1 plus, printr-o analiză cantitativă pe orizontală.

Exemple de erori: „*caietul băiatul, Mihai sănătate, A dat fată caiet, ziua de noi, La băiat place fructe, din cauza emoți, cadou pentru copiilor*”.

Tipul erorilor: lipsa desinenței la atributul genitival, posesivul exprimat prin „de”, lipsa mărcii genitivului posesiv, topica eronată, nediferențierea între Ac și G.

Cauze: a. erori intralingvistice

b. transfer negativ: situația cazurilor Ac și G în armeană

Strategii adoptate: omisiune, generalizare excesivă și nediferențiată, substituție, adăugare (regularizare, marcarea dublă sau adăugări simple).

În ceea ce privește categoria determinării, date fiind diferențele majore de utilizarea a articolului, am constatat că, dincolo de transferul negativ, o mare parte din erori provine din inabilitatea studenților de a sistematiza, a structura sau ordona inputul și regulile achiziționate în diferite etape intermediare ale învățării limbii române. Am selectat, mai jos, o serie reprezentativă pentru tipurile de erori care vizează folosirea articolului hotărât sau nehotărât de către studenții armeni și am explicat ulterior cauzele acestora pe baza analizei datelor empirice.

„*El lucrează în firmă mare*”. – omitere

”*Eu nu cunosc pe Narek mai bine, dar este persoană interesantă*”.

„*România este țară cu douăzeci de milioane locuitori*”. - omitere+ articulare greșită cu articol hotărât

„*Am cumpărat un zahăr și o făină*”. - adăugare

Aceste greșeli sunt frecvente, deși, cel puțin studenții de nivel avansat, au studiat și aprofundat regulile de folosire a articolului nehotărât în limba română. Transferul negativ este cauza principală a acestor erori, în limba armeană nehotărârea putând fi exprimată, cu păstrarea sensului, atât prin mi, cât și prin lipsa articolului.

În limba română statutul articolului nehotărât este mai riguros reglementat: ”Articolul nehotărât are rolul de a prezenta obiectul desemnat de substantivul pe lângă care stă ca fiind separat, individualizat în raport cu specia lui, dar ca nedefinit pentru vorbitori; astfel o casă e mai determinat pentru vorbitori decât casă, dar mai puțin determinat decât casa (aceea pe care o știm)” . (GLR, 1966)

Spre deosebire de armeană, în română articolul nehotărât însoțește numai substantivul și, foarte important, ”detașează un obiect de clasa sa, iar referirile ulterioare se pot face ca la orice obiect cunoscut” Studenții armeni nu sesizează ușor această diferență, tot sub influența regulilor din limba maternă. Iată, încă un exemplu, extras din eseul unui student de nivel A1, care descrie comportamentul turiștilor în Erevan: „*La Erevan vin mulți turiști. Turiști poate să vadă piață mare și fântână de lumini care cântă singură*”. În limba armeană un substantiv la singular poate avea, cu puține excepții, orice rol în propoziție. De exemplu, următoarele două propoziții sunt ambele corecte și folosite nediferențiat: Hima na mi girk e kardum (El citește acum o carte)/ Hima na girk e kardum (El citește carte acum).

În limba română, însă, spre deosebire de regimul substantivelor la plural, un substantiv la singular cu funcția sintactică de subiect sau complement direct este obligatoriu însoțit de articolul hotărât sau nehotărât: un turist poate vedea.../turiștii pot vedea...

Astfel, conștient sau nu, atunci când vor să comunice în limba română și nu cunosc sau nu stăpânesc regulile de folosire a articolului, studenții apelează la structuri din limba maternă, iar frecvența mare cu care apar aceste tipuri de erori se datorează și faptului că nedeterminarea se exprimă, de cele mai multe ori, și fără „mi”, echivalentul lui „un /o /” în limba română. Mai mult, în armeană colocvială există tendința folosirii lui „mi” atât pentru numeralul cardinal „mek”, cât și pentru a exprima nedeterminarea („mek tarum/mi tarum”-în decurs de un an), diferența făcându-se în funcție de intonația folosită.

În limba armeană articolul hotărât se exprimă prin sufixul „-ը/-ն”, care se atașează rădăcinii, în cazul substantivului la plural sufixului desinență sau desinenței care exprimă cazul: substantiv+ sufix de plural/sufix al cazului + articol (Drum-Tragut, 108)

Tipuri de erori care vizează utilizarea articolului hotărât:

„Arthur este cel mai inteligent băiatul din clasa mea”. /nivel intermediar

„Primul cursul de limba română cu profesorul a fost interesantă”. /nivel intermediar

„Limba română este destul de greu pentru mine. Al doilea semestrul a fost și mult bine, am învățat lucruri multe”. /nivel avansat

„Citind această cartea lui Eminescu, am visat cum pot să întâlnesc pe iubirea perfectă”. /nivel avansat

În limba armeană superlativul absolut este însoțit întotdeauna de un substantiv articulat hotărât. La fel se întâmplă și în cazul numeralelor ordinale antepuse sau în cazul adjectivelor demonstrative sau posesive, care sunt urmate tot de un substantiv cu articol hotărât: ex. „Ayd girkê s’at hetak’rk’ir e. Acea cartea este foarte importantă”, sau „Ekrord dasê sksvum e hima. A treia ora începe acum”.

Pe de altă parte, am întâlnit cazuri în care studenții au utilizat articolul hotărât când nu se impunea deși astfel de formulări nu cer articol hotărât nici în limba armeană:

Ex: „Există multe opțiuni să cumperi de la magazin online”. - nivel avansat

„Dacă sunt primar de orașul meu, construiesc stradă pentru bicicliștii”. - nivel avansat

6. Concluzii

Analiza interlimbii este extrem de importantă pentru a proiecta, a ghida și a remedia procesul de învățare a unei limbi străine, însă studiul nu trebuie realizat doar din perspectiva analizei erorilor, analiza contrastivă și analiza discursului constituind pași succesivi sau simultani în evaluarea achiziției L2 de către vorbitorii non-nativi. Achiziția substantivului și a determinanților săi necesită o atenție suplimentară, date fiind versatilitatea și numeroasele excepții de la regulă ale acestei categorii gramaticale.

În cazul vorbitorilor de limbă armeană care au învățat limba română de la zero, putem vorbi, într-o anumită măsură, de interlimba unui grup, care a beneficiat de același context de învățare, de același profesor, aceleași strategii de predare etc. Totuși, analiza corpusului- ne referim aici nu doar la grupul nominal- a relevat, cum era de așteptat, o serie de variații în modul în care transferul, fie pozitiv, fie negativ, a influențat învățarea, în funcție de strategiile de învățare și comunicare specifice fiecărui student, de factorii intralingvistici, sociolingvistici, psiholingvistici ori de variația nonsistematică.

În cazul substantivului, analiza contrastivă dublată de analiza erorilor au relevat faptul că interferențele cu limba armeană au constituit principala cauză a erorilor și a dificultății de producere a unor enunțuri corecte și coerente în limba română. Taxonomia erorilor pe baza structurilor de suprafață a arătat că armenii întâmpină dificultăți în distingerea și folosirea corectă a substantivelor numărabile versus cele nenumărabile, mai ales când intră în relație sintactică cu cuantificatorii. Transferul negativ din armeană a condus la generalizarea unor structuri nespecifice cu Dativul pentru contexte lingvistice în care în

limba română se folosește Acuzativul: de exemplu, cazul complementului direct exprimat prin substantive care denumesc persoane.

În ceea ce privește numărul substantivului, am contabilizat atât erori de natură intralingvistică, cât și erori cauzate de interferențe. Cele mai frecvente erori- prin omisiune, adăugare (regularizare sau adăugări simple), substituție sau prin combinare- au vizat realizarea pluralului prin sufixare alomorfa, dar și modalitățile sintactice de formare a numelor proprii, alternanțele fonetice sau diferențele dintre declinarea tematică și cea atematică.

În cazul articolului, erorile au fost cauzate de cele mai multe ori de necunoașterea suficientă a regulilor din limba română, însă demersul contrastiv a evidențiat că o parte din formulările eronate conțin greșeli care transpun în enunțurile din limba română structuri și reguli de folosire a articolului din limba armeană, deci vorbim, o dată în plus, și de transfer negativ.

Considerăm că analiza erorilor și analiza contrastivă sunt metode relevante, necesare și complementare în proiectarea și predarea limbii române ca limbă străină. Predarea substantivului și a articolului constituie o arie problematică în achiziția limbii române de către vorbitorii de limbă armeană, deoarece ambele prezintă o varietate foarte mare de utilizări sau excepții. Trăsăturile marcate și interferențele constituie cauza principală a erorilor în speța de față și determină caracteristicile interlimbii pentru vorbitorii de armeană care învață limba română.

Referințe și bibliografie

- Dum- Tragut, Jasmine. (2009). *Armenian. Modern Eastern Armenian*. Amsterdam: John Benjamins B.V.
- Ellis, Rod. (2008). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, Rod & Barkhuizen, Gary. (2005). *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.
- George, H. V. (1972). *Common errors in language learning;: Insights from English; a basic guide to the causes and preventions of students' errors in foreign language learning*, Oxford: Oxford University Press.
- James, Carl.(1980). *Contrastive analysis*. London: Longman.
- James, Carl. (1988). *Errors in Language Learning and Use Exploring Error Analysis*. London: Routledge.
- Richards, J.C. (1974). *Error Analysis. Perspectives on second language acquisition*, London: Longman.
- Valdman, A. (1975). „Error Analysis and Grading in the Preparation of Teaching Materials. In *Modern Language Journal*, 59, 8, 422-426.

The author

Nicolae Adrian HENȚ is currently lecturer of Romanian language at Charles University in Prague, where he started teaching in 2020. Previously, he was lecturer of Romanian and English at the University of Delhi, India, and between 2016-2019, visiting lecturer at Yerevan State University in Armenia.